

Doç. Dr. Ali Gültekin / Dr. F. Betül Üyümez
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

Türkiye’de Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmaları

ABSTRACT

Comparative Literature Studies in Turkey

This paper deals with comparative literature studies held in Turkey’s academic platforms today and the future studies in this field. For this purpose first an introduction about the notion of comparison, comparative literature and comparative studies will be given. Then the symposiums and the other literary activities held in this field and comparative literature education in the university programs in Turkey are stated briefly.

Son yıllarda gerek dünyanın değişik ülkelerindeki üniversitelerde ve gerekse Türkiye’nin birçok üniversitesinde özellikle batı filolojilerinin bulunduğu yüksek öğretim kurumlarında, Erkman ve Yıldız’ın belirttikleri gibi, karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına olan ilginin büyük oranda arttığını görüyoruz (Erkman ve Yıldız 1999: 127). Bu çalışmada, ülkemizde karşılaştırmalı edebiyata artan ilginin bir sonucu olarak nelerin yapıldığı ve nelerin yapılması gerektiği üzerinde duracağız. Bu amaçla karşılaştırma, karşılaştırmalı edebiyat, karşılaştırmalı edebiyat bilimi kavramlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamak için bir ön bilginin verilmesinin yerinde olacağını düşünüyoruz. Ardından Türkiye’de bu alanda yürütülen çalışmaları yansıtmak amacıyla, düzenlenen sempozyum ve etkinliklere değinmeye ve üniversitelerde bu alanda verilen eğitimden kısaca bahsetmeye çalışacağız.

‘Karşılaştırma’, kişi veya nesnelerin benzer veya ayrı yanlarını incelemek için kıyaslama, mukayese yapmak anlamına gelmektedir (bkz. Türk Dil Kurumu Sözlüğü 1992, c.2: 804). Karşılaştırma yapmak ise, bir bakıma kişinin “öteki” ile karşı karşıya gelmesini ve onu keşfetmesini sağlayan bir eylemdir. Bu noktadan hareketle, kişi ötekini tanımaya çalışırken kendisini de keşfeder (bkz. Kefeli 2000: 7). Gürsel Aytaç bu konuda, “Kendi ülkesinden farklı olanı tanımak, kişide belli bir eleştiri ruhu geliştirir, kendinin olana, yabancıyı tanıdıktan sonra başka gözle bakmayı öğretir” (Aytaç 2003: 14) şeklinde bir açıklamada bulunur.

Yabancıya duyulan ilgi önceleri tarihsel ve güncel olana yönelmeyi zorunlu kılmışsa da, zamanla dil, kültür ve edebiyat alanlarına da çevrilmiştir. Farklı kültür ve edebiyatlara ilginin artmasıyla karşılaştırmalı edebiyat biliminin çalışma alanı belirginleşmeye başlamıştır (bkz. Sakallı 2006: 12). Gürsel Aytaç'ın ifadesiyle, karşılaştırmalı bilimsel bir yöntem niteliğine yükselmesi sonucunda, ulusal olanla yabancı ülkelerdeki durum karşılaştırılmaya başlanmış ve karşılaştırma kendisine, komparatistik çalışmalarda da uygulama alanı bulmuştur. (bkz. Aytaç 2003: 13). Adnan Karaismailoğlu da, "...karşılaştırmalı edebiyat bilimi, ulusal edebiyatımızın çerçevesini ve imkanlarını daha iyi şekilde belirlemeye imkan sağlayacak bakışlara sahiptir. Karşılaştırmalı edebiyat araştırmaları, ulusal edebiyatların bütün yönleriyle karşılaştırılmasından sonra, diğer bir ifadeyle bu araştırmaların üzerinde gerçekleşmektedir." (Karaismailoğlu 2002: 172) şeklinde görüş belirtirken, bu bilim dalının önemine dikkati çekmektedir.

Karşılaştırmalı edebiyat, Kefeli'ye göre "benzerlik, tesir ve yakınlık meselelerini inceleyen sistemli bir sanat..." (Kefeli 2000: 9). A.M.Rousseau ve C. Pichois'in yazdıkları *La litterature Comparee* adlı kitabı Türkçe'ye çeviren Mehmet Yazgan'a göre ise "Karşılaştırmalı edebiyat; analogi, akrabalık ve etkileşim bağlarının araştırılması suretiyle, edebiyatı diğer ifade ve bilgi alanlarına ya da zaman ve mekan içerisinde birbirine uzak veya yakın durumdaki olaylarla edebi metinleri birbirine yaklaştırmayı amaçlayan yöntemsel bir sanattır. Yeter ki bu edebi metinler bir çok dile ya da kültüre ait olsunlar: onları daha iyi tanımlayıp anlamak ve onlardan zevk alabilmek için aynı geleneğe ait bulunsunlar. Karşılaştırmalı edebiyat; edebiyatı insan ruhunun hususi fonksiyonu olarak daha iyi anlayabilmek için, tarih, eleştiri ve felsefe aracılığı ile yapılan analitik tasvir, yöntemsel ve ayrımsal bir karşılaştırma, dilbilimler ve kültürlerarası edebi hadiselerin suni bir yorumudur" (Yazgan 1994: 9). Karşılaştırmalı edebiyat biliminin çıkış noktasını Goethe'nin "Weltliteratur" (Dünya edebiyatı) düşüncesine dayandıran Aytaç da, bu bilim dalını, "edebiyatı ve edebiyatları karşılaştırmalı olarak ele alan, araştıran bir bilim dalıdır" (Aytaç 2003: 9-10) şeklinde açıklar.

Karşılaştırmalı edebiyat bir yandan başka ulusların edebiyatlarını tanımayı sağlarken, öte yandan ulusal edebiyata bir kez de yabancı edebiyatların penceresinden bakarak, onu yeniden değerlendirmeye olanak verir. Ulusal edebiyatı başka edebiyatlarla karşılaştırmak, onun dünya edebiyatı içerisindeki yerini belirlerken, kendinde var olan eksikleri görüp, kendine çeki düzen vermesinin fırsatını yaratır. Ayrıca yapılan bu karşılaştırmalı çalışmalar sayesinde ulusal edebiyatların tanınması ve okunması da söz konusu olur. Bütün

bunlara ek olarak, ş...
çalışmaları toplumları
ilişkiler kurmalarına
hoşgörü ve barışın ye
da önemle altını çizdi
anlamak ise, anlamak
diğer taraftan bu etkil
bu uluslararası düzey
2003: 175).

Karşılaştırmalı edebi
ikisi de imgebilim ve
çalışma alanı olara
kendiliğinden ortaya
ülke ya da ulus tar
çeviriler yardımıyla
çeviri etkinliği kökl
Ülsever'in belirttiği
akademik bir disipli
(bkz. Ülsever 2007:
Geçmiş çok eskil
tarafından ortaya at
diğer bir ifadeyle ir
karşılaştırmacılar ta
98), ancak daha so
küreselleşme süreci
edebiyat alanında
oluyoruz. Her ne ka
karşı çıkmış ve i
değiştirmişse de, ed
sonlarına doğru dal
Alman kültüründe
ettiği gibi, imge ar
zorlaştıran tarihsel
yetişmiş insanları
Bu nedenle, son
bölümleri, başta B
çeşitli dernek ve
uluslararası etkinli

bunlara ek olarak, şunu da söyleyebiliriz ki, yapılan karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları toplumların birbirlerini daha iyi tanıyarak yakınlaşmalarına ve iyi ilişkiler kurmalarına ön ayak olur, böylece uluslararası dostluk, kardeşlik, hoşgörü ve barışın yerleşmesi gibi amaçlara da hizmet eder. İbrahim İlkan’ın da önemle altını çizdiği gibi, karşılaştırmalı edebiyatın işlevi ötekini okumak ve anlamak ise, anlamak da farklı kültürler arasında bir etkileşime yol açıyorsa, diğer taraftan bu etkileşim de zengin bir kültürel oluşum meydana getiriyorsa, bu uluslararası düzeyde ideal bir uyumun yaratıldığının ifadesidir (bkz. İlkan 2003: 175).

Karşılaştırmalı edebiyat bilim içerisinde yer alan önemli çalışma alanlarından ikisi de imgebilim ve çeviribilimdir. “Karşılaştırmalı edebiyat ‘uluslarüstü’ bir çalışma alanı olarak kabul edildiği için, çevirinin önemi ve işlevi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bir ulus ya da ülkenin edebiyatının başka bir ülke ya da ulus tarafından daha iyi anlaşılabilmesi ve alımlanması ancak çeviriler yardımıyla gerçekleşmektedir.” (Ülsever 2007: 82), fakat her ne kadar çeviri etkinliği kökleri çok eskilere dayanan uzun soluklu bir uğraş olsa da, Ülsever’in belirttiği üzere, karşılaştırmalı edebiyatbilim gibi çeviribilimin de akademik bir disiplin haline gelmesi 20. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşir (bkz. Ülsever 2007: 83).

Geçmişi çok eskilere dayanmayan, 1960’lı yıllarda bir grup psikanalist tarafından ortaya atılan ve bir bilim dalı olarak kabul gören imaj bilim ya da diğer bir ifadeyle imgebilim, başlangıçta Fransız Jean Marie-Carré gibi klasik karşılaştırmacılar tarafından bir teori olarak benimsenmemiştir (Aydın 1999: 98), ancak daha sonraki yıllarda ve özellikle çalışma yaşamında hızla gelişen küreselleşme sürecine paralel olarak değişik disiplin alanlarında olduğu gibi edebiyat alanında da imge çalışmalarının büyük bir ivme kazandığına tanık oluyoruz. Her ne kadar Rene Wellek 1960’larda ideolojik ve metodolojik olarak karşı çıkmış ve imgebilim çalışmaları Wellek’in bu tavrı sonucunda yön değiştirmişse de, edebiyat bilimi doğrultusunda imge araştırmaları 80’li yılların sonlarına doğru daha bir hız kazanmaya başlamıştır.

Alman kültüründe imge araştırmalarıyla tanınan Onur Bilge Kula’nın da ifade ettiği gibi, imge araştırmaları topluluklar arasında insancıl ilişkileri ve iletişimi zorlaştıran tarihsel birikimi açığa çıkarmaya, iki kültürü ve o kültürler içinde yetişmiş insanları birbirlerine yakınlaştırmaya olanak sağlar. (Kula 1992: 15). Bu nedenle, son çeyrek asır içerisinde Türkiye’de üniversitelerin filoloji bölümleri, başta Batı filolojileri olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşu ile çeşitli dernek ve araştırma merkezlerinin, imge konusunu da içeren ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenlediğine tanık oluyoruz.

İmge araştırma ve etkinliklerine örnek olarak; Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı tarafından 1985 ve 1987 yıllarında düzenlenen **I. ve II. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmajı Sempozyumları** ile Muğla Üniversitesinin 2004 yılında düzenlediği **Uluslararası İmgebilim Sempozyumunu** verebiliriz.

İçerisinde karşılaştırmalı edebiyat ve çeviribilim ile ilgili çalışmalara da yer veren ilki 2001 yılında Pamukkale Üniversitesi; ikincisi 2002 yılında Çukurova Üniversitesi; üçüncüsü 2003 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi; dördüncüsü 2004 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi; beşincisi 2005 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi; altıncısı 2006 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Fen Fakültesi; yedincisi 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen **Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumlarını** da burada anmak yerinde olur.

Ayrıca, **Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya-Türk Edebiyatları Kurumu'nun (KİBATEK)** yaptığı çeviri çalışmaları ve yayınlar, düzenlediği uluslararası etkinlikler karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının sunulması ve yayılması için uygun platformlar hazırlamakta, böylece söz konusu kurumun çalışmaları da karşılaştırmalı edebiyat bilimine hizmet etmektedir. Daha önceki yıllarda Makedonya, Romanya, Hollanda, Avustralya, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Arnavutluk gibi birçok yabancı ülkede de yapılan Kibatek edebiyat şölenlerinin sayısı 14'e ulaşmıştır.

Düzenlenen karşılaştırmalı edebiyat etkinlikleri kapsamında, **Frankofoni Kurultay ve Sempozyumları** ile **Germanistik Sempozyumları** da hatırlanmalıdır. Bu çerçevede yapılan etkinlikler, Fransız Dili ve Edebiyatı ya da Alman Dili ve Edebiyatı üzerine çalışma yapan filologlar kadar, karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları yapan akademisyenlere de hizmet etmiştir. Ulusal Frankofoni Kongrelerinin bu yıl V.'si Ekim ayında Erzurum'da Atatürk Üniversitesi tarafından düzenlenmiştir. Germanistik Sempozyumlarının ise X.'si Selçuk Üniversitesince yapılmıştır.

Bu yıl 38.'si Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından Ankara'da düzenlenen **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS)** de hem karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının sergilenmesine olanak sağlamış, hem de dünyanın değişik ülkelerinden ve farklı disiplin alanlarından gelen akademisyenlerin tanışmalarına ve aralarında iyi bir diyalog kurmalarına ortam oluşturmuştur.

Bütün bu etkinlikler
yapılan çalışmaların
ortamlar sunmakta
Bunların ötesinde
sempozyumlar, biz
kamitlamaktadır. Y
Fakültesi Türk Dili
arka arkaya üç
Karşılaştırmalı
Osmangazi Ünye
Bölümü tarafından
Edebiyat Sempo
Karşılaştırmalı E
Fakültesi Alman D
Uluslararası Karş
Türk karşılaştırmalı
Örneğin, Eskişehir
Karşılaştırmalı Ede
Karşılaştırmalı Ede
60'a yükselmiştir.
Karşılaştırmalı Ede
bildiri sayısının ise
Sempozyum ve kon
Enginün'ün ifade
bilmediği, Türk edeb
Batı ve Amerikan
yönelseler de ünive
habersiz oldukları
değişmektedir. Niteki
topluyan bu sem
akademisyenlerin bi
zeminler hazırlamak
Edebiyat Sempozyu
belirttiği gibi, Türk D
deneyimli ya da ge
yöneltiltikleri sorular
Türkiye'de verimli bi

Bütün bu etkinlikler, sempozyum ve kongreler karşılaştırmalı edebiyat alanında yapılan çalışmaların çoğalmasında ve akademik çevrelere duyurulması için verimli ortamlar sunmaktadır.

Bunların ötesinde özellikle Karşılaştırmalı Edebiyat alanında yapılan kongre ve sempozyumlar, bize alanın Türkiye'de her geçen yıl daha fazla ilgi gördüğünü kanıtlamaktadır. Yine Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından 1995-1996-1997 yıllarında arka arkaya üç kez ulusal ve 1998 yılında uluslararası gerçekleştirilen **Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumları**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü tarafından 2001 yılında düzenlenen **I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu** ve 2003 yılında düzenlenen **I. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi** ile Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünün 2006 yılında düzenlediği **II. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresi**, bu alanda yapılan ve Türk karşılaştırmalı edebiyat bilimi adına ses getiren etkinliklerdir.

Örneğin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin düzenlediği I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumunda 52 bildiri sunulmuş, I. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresinde ise sunulan bilimsel çalışmaların sayısı 60'a yükselmiştir. Sakarya Üniversitesinin düzenlediği II. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilim Kongresinde katılımcı sayısının 148, sunulan bildiri sayısının ise 80'e ulaştığına tanık oluruz.

Sempozyum ve kongrelerde ortaya konan bildiriler şunu göstermektedir ki, Enginün'ün ifade ettiği, Batı Edebiyatlarını çalışanların Türk edebiyatını bilmediği, Türk edebiyatı ile uğraşanların da diğer edebiyatlara kayıtsız kaldığı, Batı ve Amerikan edebiyatı çalışanların son zamanlarda Türk edebiyatına yöneldikleri de üniversitelerarası kopukluk yüzünden birbirlerinin eserlerinden habersiz oldukları (Enginün 1999: 18) şeklindeki anlayış artık yavaş yavaş değişmektedir. Nitekim her geçen yıl sayıları daha da artan ve daha fazla ilgi toplayan bu sempozyum ve kongreler, farklı bilim alanlarından akademisyenlerin birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmaları için uygun zeminler hazırlamaktadır. 2001 yılında düzenlenen I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu bildiriler kitabının önsözünde Gürsel Aytaç'ın da belirttiği gibi, Türk Dili ve Edebiyatı başta olmak üzere birçok filoloji alanında deneyimli ya da genç öğretim elemanı, hem sundukları bildiriler hem de yönelttikleri sorular ve yürüttükleri araştırmalarla Karşılaştırmalı Edebiyatın Türkiye'de verimli bir alan olduğunu ortaya koymuşlardır (bkz. Aytaç 2002: I).

Türk karşılaştırmacılığı kavramı henüz iddialı bir söylem olabilir, “ancak bir Türk karşılaştırmacılığını düşünmek, hayal etmek geleceği kurmak açısından önemli bir adım olacaktır” diyen ve “edebiyat kültürümüz, tümüyle kendi kuramsallığı içinde kendine özgü bir karşılaştırmacılığın kuramsal alt yapısının, metodolojisinin oluşturulabilmesi konusunda bize yeterli materyali sunmaktadır” şeklinde görüş belirten Kemal Özmen’e katılmamak mümkün değil (Özmen 2007: 263). Belki bir Türk Karşılaştırmalı Edebiyat geleneğinden bahsetmek için çok erken, ancak yapılan çalışmalar karşılaştırmalı edebiyata gösterilen ilginin arttığının açık bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Bu ilgi artışında değişik üniversitelerde kurulan karşılaştırmalı edebiyat bölümlerinin etkisi de inkar edilemez. Bilindiği gibi ilk olarak 1996 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü açılmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde 2000 yılında kurulan Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümüne, bu yıl Koç Üniversitesinde açılan ve öğrenci almaya başlayan İngiliz Dili ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü de katılmıştır. Bunlara ek olarak farklı üniversitelerdeki filoloji bölümlerinde okutulan karşılaştırmalı edebiyat dersleri, bu alana olan ilginin yoğun olarak arttığını göstermektedir. Artık Türkiye’deki İngiliz, Alman, Fransız filologları ilgili ülkelerin edebiyatlarını incelemekle kalmıyorlar, bu edebiyatların kendi ülkelerinin edebiyatlarına neler sağladığına da bakıyorlar. 70’li yıllardan itibaren İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük illerimizdeki üniversiteler başta olmak üzere, birçok üniversitemizde yürütülen yüksek lisans ve doktora araştırmalarında karşılaştırmalı edebiyat ve imge çalışmalarının yoğun olarak ele alındığı görülmektedir. Türkiye’de karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının ilk örneklerini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof.Dr. Mehmet Kaplan’ın yönettiği doktora tezleri ve Doç.Dr. Cevdet Perin’in Fransız Edebiyatı ile ilgili çalışmaları oluşturmaktadır (Enginün 1999: 5). 70’li yılların ortasından itibaren Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden Prof.Dr. Gürsel Aytaç’ın yönetiminde yürütülen yüksek lisans ve doktora tezleri (Aytaç 2003: 64) karşılaştırmalı edebiyat incelemelerine iyi birer örnek oluşturacak niteliktedir. Prof. Dr. Fatma Erkman ve Doç. Dr. Cemal Yıldız tarafından gerçekleştirilen “Türkiye Üniversitelerinin Almanca Bölümlerinde Yapılan Çalışmaların Bibliyografyası” (bkz. Erkman, Yıldız 1999) ise, Batı filolojilerinden yalnızca biri olan Alman Dili ve Edebiyatı ile ilgili karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarını göz önüne sermektedir. Buradan hareketle Türkiye’deki karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının kapsamlı bir bibliyografyasının henüz hazırlanmamış olduğunu söylememiz yanlış olmaz.

Bugün artık karşılaştırmalı edebiyat programlarında karşılaştırmalı edebiyat kavramı oldukça artmıştır. Mütercim Tercümanlık Programı, Fransızca Mütercimlik Programı, Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Latince ve Edebiyatı ile Latince Marmara Üniversitesi Lisans ders programı. Ayrıca Yeditepe Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi yıllarında Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü savunulmuştur. Bunun yanı sıra (Analitik Bir Karşılaştırmalı Edebiyat) “Kelebekler Zamanı” Karşılaştırmalı Edebiyat ve İlişkisi; Fransız yazarları “Eylül” Romanlarının Olarak Karşılaştırmalı Edebiyatı Conrad’ın “Gizli Ajans” Tutumlarının Sosyolojik başlıklarını taşıyan savunulma aşamasında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi yürütülen karşılaştırmalı edebiyat biraz daha genişlemiştir. İngiliz, Fransız, Amerikan çalışmaları devam etmektedir. Çalışma ortamının belirlenmesi gerekir. Sistematik bir hal alması için yapılanmaya gidilmesi ve kültürleri içeren yelpazede yürütülmesi. Ülkemizde her ne kadar halihazırda karşılaştırmalı edebiyat programlarına bakıldı

Bugün artık karşılaştırmalı edebiyat bölümleri dışındaki filolojilerden programlarında karşılaştırmalı edebiyat derslerine yer verenlerin sayısı oldukça artmıştır. Söz gelimi; Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümünde, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümünde, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı ile Latin Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde lisans ders programları ile Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi’nde yüksek lisans ders programlarında karşılaştırmalı edebiyat derslerini görmekteyiz. Ayrıca Yeditepe Üniversitesinde kurulan ve iki yıldan beri devam eden Karşılaştırmalı Edebiyat Yüksek Lisans Programını da burada anmamız gerekir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2006 ve 2007 yıllarında Karşılaştırmalı Edebiyat Alanında beş yüksek lisans tezi savunulmuştur. Bunlar: Alexander Soljenitsin ve Alev Alatlı’da Özgürlük (Analitik Bir Karşılaştırma); Sevgi Soysal’ın “Şafak” ve Julia Alvarez’in “Kelebekler Zamanında” Romanlarındaki Kadın Figürlerin Tipolojik Karşılaştırılması; Kızılderili Mitolojisi ve Türk Mitolojisinde İnsan – Doğa İlişkisi; Fransız yazar Emile Zola’nın “Therese Raquin” ve Mehmet Rauf’un “Eylül” Romanlarındaki Evlilik, Aldatma ve Pişmanlık Konularının Analitik Olarak Karşılaştırılması; Osman Aysu’nun “Odak Noktası” ile Joseph Conrad’ın “Gizli Ajan” Romanlarındaki Ana Figürlerin Şiddet Karşısındaki Tutumlarının Sosyolojik ve Psikolojik Açından Analitik Olarak Karşılaştırılması, başlıklarını taşımaktadır. Bu tezlere ek olarak, yedi adet tez de tamamlanmış ve savunulma aşamasına gelmiştir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesindeki Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde yürütülen karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının kapsadığı yelpaze her geçen yıl biraz daha genişlemektedir. Bölümde, Türk Kültür ve Edebiyatı ile Alman, İngiliz, Fransız, Amerikan, Rus ve Arap Edebiyatları bağlamında karşılaştırmalı çalışmalar devam etmektedir. Yukarıda saydığımız tez başlıkları bu çok boyutlu çalışma ortamının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki, yapılan karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının daha sistemli bir hal alması adına, Türk yüksek öğretim sistemi içerisinde yeni bir yapılanmaya gidilmesi ve karşılaştırmalı edebiyat bölümlerinde farklı edebiyat ve kültürleri içeren Anabilim dallarının kurularak çalışmaların geniş bir yelpazede yürütülmesi verimli sonuçların habercisi olacaktır.

Ülkemizde her ne kadar karşılaştırmalı edebiyata gösterilen ilgi artmış da olsa, halihazırda karşılaştırmalı edebiyat eğitimi veren vakıf üniversitelerinin programlarına bakıldığında bunların tek boyutlu bir yapılanma sergiledikleri

anlaşılacaktır. Eğitim ve çalışmaların özellikle de İngiliz Edebiyatı, Amerikan Edebiyatı ile Türk Edebiyatı bağlamında sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. Farklı üniversitelerdeki Batı filolojisi bölümlerinde karşılaştırmalı çalışmalar yapılmakla birlikte, Doğu, Uzakdoğu ve Balkan Edebiyatlarına dair yapılan karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının çok sınırlı ve yetersiz kaldığı açıktır. Murat Belge'nin regional studies, cultural studies (bölge araştırmaları-kültür araştırmaları) gibi batıda açılan yeni alanları örnek göstermesi ve ülkemizde de Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya üzerine incelemeler yapacak bölümler kurulmasının gerekliliğine işaret etmesi benzer bir kaygının ifadesi olarak değerlendirilebilir (bkz. Belge 2000: 24, 36, 41). Ancak Belge'nin belirttiği, batıdaki karşılaştırmalı edebiyat (comparative literature) bölümlerinin kapanıp, yerine regional studies-cultural studies (bölge-kültür araştırmaları) bölümlerinin açılması, karşılaştırmalı edebiyata olan ilginin azalmasının değil, çalışmaların başka bir platformda devam ettirilmek istenmesinin bir göstergesidir. Bugün batıda karşılaştırmalı edebiyat bölümlerinin kapatılmasının gerekçesi tasarruf nedeniyledir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz ki, son yıllarda ülkemizde gerek karşılaştırmalı edebiyat ve gerekse de karşılaştırmalı edebiyatın alt dalları olan imgebilim ve çeviribilim alanlarında ortaya konan akademik çalışmalar dikkat çekici bir şekilde artmıştır. Karşılaştırmalı edebiyata gösterilen ilginin artmasının en açık kanıtı, üniversitelerde lisans eğitimi veren karşılaştırmalı edebiyat bölümleri, yüksek lisans programları ile ders programlarına seçimlik karşılaştırmalı edebiyat dersleri ekleyen çeşitli filoloji bölümlerinin sayısının her geçen yıl artmasıdır.

Türkiye'nin farklı üniversitelerinde karşılaştırmalı edebiyat bilimi alanında gerçekleştirilen ya da bu alanda üretilen çalışmalara yer veren ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongreler, karşılaştırmalı edebiyat çalışması yapan bilim insanlarını teşvik etmekte, yaptıkları çalışmalarını birbirlerinin duymasını sağlamakta, alanın Türkiye'de kendine has bir kimlik kazanmasına yardımcı olmaktadır. Alana gösterilen bu yoğun ilgi ve sayıları gittikçe artan çalışmalar, Türk karşılaştırmacılığının ortaya konup gelişmesi adına ümit vericidir.

Karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının ülke ve insanlarını daha iyi tanıttığı, ülke ve insanları hakkında çıkan veya çıkacak olan olumsuz imgelerin, düşmanca fikirlerin ortadan kalkmasına yardımcı olduğu, olumlu imgelerin oluşmasına, ulusların karşılıklı hoşgörü göstermelerine ve birbirlerini sevmelerine önemli katkılar sağladığı hatırlandığında, bu alanın ihmal edilmemesi ve gelişmesi gerektiği daha iyi anlaşılır. Bu nedenle:

1. Üniversitelerin Edebiyat Bölümlerinde
2. Açılan Karşılaştırmalı Edebiyatları, İmgebilim, Çeviribilim, Çok boyutlu edebiyat
3. Bu alanda yapılacak çalışmaların gibi etkinlikler
4. Yurt içi ve yurt dışı vadedi olarak
5. Öğrenci ve araştırmacıların sağlanması,
6. Türkiye'de yapılacak çalışmaların
7. Karşılaştırmalı edebiyat hakemli dergiler
8. Bu alanda yapılacak çalışmaların ülkemiz devleti için önem taşıyarak devam etmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Aydın, Kamil (1999), *Algılanış, İstisna ve İstisnalar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aytaç, Gürsel (2003), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aytaç, Gürsel, Önsöz (2000), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Belge, Murat (2000), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erkman, F./ Yıldız, Z. (2000), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Engünin, İnci (1999), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlkhani, İbrahim, "Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi", *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaismailoğlu, Adnan (2000), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kefeli, Emel (2000), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Komşu, İsmail (1992), *Türk Edebiyatı*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kula, Onur Bilge (1999), *İmgebilim ve Çeviribilim*, İstanbul: İletişim Yayınları.

1. Üniversitelerimizde, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümlerinin sayısının daha da artırılması,
2. Açılan Karşılaştırmalı Edebiyat bölümlerinde Batı Edebiyatları, Doğu Edebiyatları, Türk Lehçe ve Edebiyatları, Uzakdoğu Edebiyatları, İmgebilim, Çeviribilim gibi Anabilim Dalları kurularak çok yönlü ve çok boyutlu edebiyat-kültür çalışmaları yapılması,
3. Bu alanda yapılacak ulusal ve uluslararası seminer, sempozyum, kongre, gibi etkinliklerin sayısının artmasının sağlanması,
4. Yurt içi ve dışında gerçekleştirilecek bilimsel çalışmaların, kısa ve uzun vadeli olarak Kültür Bakanlığınca desteklenmesi,
5. Öğrenci ve akademisyenlere yurt dışı burslarının verilmesinin sağlanması,
6. Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat, imgebilim ve çeviribilim çalışmalarının kapsamlı bir bibliyografyasının yapılması,
7. Karşılaştırmalı edebiyat alanında üretilen çalışmaların yayınlanacağı bir hakemli derginin çıkarılması,
8. Bu alanda yapılacak her çalışmanın ve ortaya konan her bilimsel verinin, ülkemiz devlet kurumları tarafından stratejik anlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Aydın, Kamil** (1999), *Karşılaştırmalı Edebiyat-Günümüz Postmodern Bağlamda Algılanışı*, İstanbul
- Aytaç, Gürsel** (2003), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul
- Aytaç, Gürsel**, Önsöz, *1. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu*, Eskişehir 2002
- Belge, Murat** (2000), "Murat Belge ile Konuşma: Enternasyonalizm, Avrupa-Merkezcilik, Doğu-Batı Edebiyat Kavramının Neresindeyiz?", *Parşömen Kültür Edebiyat Dergisi*, c.1, sayı 4, İstanbul
- Erkman, F./ Yıldız, C.** (1999), *Türkiye Üniversitelerinin Almanca Bölümlerinde Yapılan Çalışmaların Bibliyografyası*, Marmara Üniversitesi Yay:650, Atatürk Eğitim Fakültesi Yay:33, İstanbul
- Engünün, İnci** (1999), *Mukayeseli Edebiyat*, İstanbul
- İlkhan, İbrahim**, "Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmaları ve Sonrası", *1. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi*, Eskişehir, 2003
- Karaismailoğlu, Adnan**, "Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klâsik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı", *1. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu*, Eskişehir, 2002
- Kefeli, Emel** (2000), *Karşılaştırmalı Edebiyat İncelemeleri*, İstanbul
- Komasyon** (1992) *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, c.2, İstanbul
- Kula, Onur Bilge** (1992), *Alman Kültüründe Türk İmgesi*, Ankara

- Özmen, Kemal**, "Türk Karşılaştırmacılığına Bir Giriş Denemesi", *VI. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu*, 2007, Isparta.
- Rousseau, A.M., Pichois, C.** (1994), *Karşılaştırmalı Edebiyat*, (çev. Mehmet Yazgan), MEB Yayınları
- Sakallı, Cemal** (2006), *Karşılaştırmalı Yazınbilim ve Yazınlararasılık/ Sanatlararasılık Üzerine*, Ankara
- Ülserver, R. Şeyda** (2007), *Karşılaştırmalı Edebiyat ve Çeviri*, Eskişehir
- Yazgan, Mehmet (Çev.)** (1994), "Çevirenin Önsözü", *Karşılaştırmalı Edebiyat*, İstanbul

Prof. Dr. Man
Universität Pad

The gen
Boccacci
in letters
short pro
Novelas
narration
everyday
writing is
Cervantes
certain s
difference
religious
Kleist sh
there.

Vor Kleists E
Zugang dazu
historisch gew
als historische
Vermutung, d
heutigen Lese
von Kleists P
Nenner zu brin
Wiederlesen r
Worten keine
preisgeben, w
hat.
Mit der histor
zahlreichen V